

انتظار عفو بی قید و شرط
برای ۲ خبرنگارمحمدهادی جعفرپور
وکیل دادگستری

یکی از دلایل اصلی تعارض میان گفته‌های رئیس قوه قضائیه درباره همدلی و گفت‌وگو و عملکرد برخی از مراجع زیرمجموعه قوه قضائیه این است که خود آقای اژه‌ای در جریان جزئیات پرونده‌ها قرار نمی‌گیرد. بهترین کار این است که ایشان از طریق رسانه‌ها در جریان این موضوع قرار بگیرند که مجموعه تحت امرشان بر خلاف گفته مقام معظم رهبری درباره عفو سال ۱۴۰۱ عمل می‌کند. این عفو قید و شرط ندارد و درباره تمام پرونده‌های مرتبط با اعتراضات سال ۱۴۰۱ بود و باید اعمال می‌شد. برای شمول این عفو سه قید مطرح شد: نداشتن شاکی خصوصی، اتهام جاسوسی یا ارتکاب جرم تخریب و تحریق اموال دولتی بدون این سه قید، عفو رهبری شامل همه پرونده‌های مرتبط با اعتراضات سال ۱۴۰۱ می‌شود. همان زمان برخی از دادستان‌ها یا رؤسای دادگستری استان‌ها نیز گفتند که افراد می‌توانند تعهدنامه‌ای را مبنی بر پایبندی به قانون امضاء کنند. به پرونده‌ای اشاره می‌کنم که قرار بود با قرار موقوفی بسته شود اما نزدیک به یک سال مفتوح بود و وثیقه آزاد نمی‌شد و در نهایت با نامه‌نگاری با رئیس قوه قضائیه، مقام مربوطه پرونده را مختومه اعلام کرد. این خلاصه‌چنان وجود دارد؛ به خصوص درباره پرونده خانم‌ها الهه محمدی و نیلوفر حامدی که پرونده آنها رسانه‌ای شد و تنها اتهامی که آنها را روانه زندان و اجرای حکم می‌کرد، ارتباط با دول متخاصم بود، اما وقتی از این اتهام مبرا شدند، بسیاری از مقامات قضایی و نظارتی هم اعلام کردند که مشمول عفووند و پرونده مختومه شده است. اینکه دوباره بعد از چندماه اعلام می‌شود که پرونده باید به اجرای احکام برود، به تفسیر برخی از قضات برمی‌گردد؛ نمونه آن پرونده‌ی یکی از موکلان من است که در حال حاضر در دیوان عالی کشور مطرح است و در همان مقطع ۱۴۰۱ متهم شد، اما حکم او در سال ۱۴۰۲ اعلام شد و عفو او را اعلام نکردند. وقتی در دادگاه تجدیدنظر اعلام شد که اتهام مربوط به سال ۱۴۰۱ است و به موجب عفو رهبری موکل باید مشمول عفو شود، گفتند تفسیر قاضی این است که عفو رهبری در همان مقطع ۱۴۰۱ اعمال می‌شد و به بعد از آن تسری ندارد. در حالی که این تفسیر نادرست است و چه‌بسا کسانی که پیگیر پرونده این دو خبرنگار هستند هم می‌خواهند این تفسیر را داشته باشند اما کاملاً تفسیر اشتباهی است. حالا در این شرایط و مستند به عفو رهبری و تفسیری که از قانون آیین دادرسی کیفری و بخشی از قانون مجازات ماده‌های ۲۴ و ۹۶ درباره عفو می‌شود - به خصوص عفو عام که مربوط به عفو رهبری است - این بخشش باید بدون قید و شرط برای خانم‌ها الهه محمدی و نیلوفر حامدی اعمال و پرونده آنها مختومه شود. فارغ از تعریفی که از عفو موردی، خصوصی یا عمومی می‌شود آنچه سخنگوی قوه قضائیه و قاضی اجرای احکام اعلام کرده‌اند، خلاف هدف و مفاد عفو رهبری و خلاف اظهارات رئیس قوه قضائیه است که از همدلی صحبت می‌کنند. آقای اژه‌ای حتی درباره پرونده‌هایی که شبهه ارتکاب جرم در آنها بیشتر است، توصیه می‌کنند که با مدارای بیشتری با مردم برخورد شود، چه برسد به خبرنگاران که اشخاص تاثیرگذار جامعه هستند و حاکمیت باید از حقوق آنها صیانت کند. در خصوص فاصله‌ای که میان برخی از زیرمجموعه‌های قوه قضائیه با روال و گفته‌های آقای اژه‌ای وجود دارد به یکی از اتهامات خودم می‌توانم اشاره کنم که تبلیغ علیه نظام و دعوت مردم به اغتشاش بود. زمانی که علت آن را پرسیدم، تیترو یک یادداشت تحلیلی حقوقی را نشان دادند که مربوط به مطلبی درباره آقای اژه‌ای و در واقع نقل قولی از ایشان بود. ایشان درباره مشروعیت گفت‌وگو و لزوم ایجاد این فضا صحبت کرده بودند. همان زمان این تیترو به عنوان اتهام به من نسبت داده شد؛ در حالی که نمی‌دانستند صحبت آقای اژه‌ای است و همین موضوع نشان می‌دهد زیرمجموعه ایشان از گفته‌هایشان فاصله دارند.

اساتید علوم سیاسی، مطالعات فرهنگی و علوم اجتماعی عوامل موثر بر پایداری دولت‌ها را بررسی کردند

شکستندگی در دولت تضاد در جامعه

می‌کنند یا برعکس کشورهایی که انتظارش وجود ندارد، زودتر به شکستندگی و فروپاشی می‌رسند؟

«وضعیت دولت‌ها و جوامع را روی یک محور مختصات بررسی می‌کنم تا بتوانم ارزیابی دقیق‌تری به دست آورم. در یک طرف این محور پنج بخش شامل بالندگی، پایداری، پایداری شکننده یا ثبات، شکستندگی و فروپاشی قرار می‌گیرد. حالا سوال اینجاست که حد نهایی کجاست؟ در اینجا باید به مسئله تاب‌آوری اشاره کرد و پرسید که با وجود شکستندگی برخی جوامع و ملت‌ها، چرا آنها از هم فرو نمی‌پاشند؟ در چه میزانی این فروپاشی اتفاق می‌افتد؟ هر نظام سیاسی در صورتی می‌تواند در وضعیت شکستندگی ادامه حیات دهد که در کنار ظرفیت گفت‌وگو سازی، بسیج‌گری و سرکوب را هم داشته باشد. این شرایط می‌تواند آن نظام سیاسی را در مرز قرار دهد. البته گاهی هم فاکتورهای شتاب‌زا وجود دارد. در پاسخ به این سوال که چه کلان‌روندهایی می‌تواند جامعه را به سمت شکستندگی سوق دهد؟ یکی از آنها شکست اسلام سیاسی است.»

در همین‌جا دبیر پتل سوال دیگری مطرح کرد: در مسئله اسلام سیاسی، آیا دویارگی جامعه در نظر گرفته شده؟ به هر حال بخشی از جامعه با این ایدئولوژی ارتباط دارد و می‌خواهد با آن زندگی کند. مقصودی پاسخ داد.

«به اعتقاد من جامعه از این وضعیت عبور کرده است، رنسانسی که در کشور انتظار داشتیم، رخ داده است. هر چند جامعه فریبخته هنوز دل‌باخته اسلام سیاسی است، اما جامعه از آن عبور کرده. هر چند گروهی در دایره همسود، معتقدند که پروژه اسلام سیاسی در ایران و منطقه شکست نخواهد خورد. موارد دیگر، ناکارآمدی سیاسی در تمام حوزه‌ها از جمله خدمات شهری و محیط زیست، وضعیت اشتغال، وضعیت جوانان و... است و در این میان تنها بخشی که به نظر می‌رسد کارآمد عمل می‌کند، حوزه‌های نظامی - امنیتی است. به هر حال نظام، هنوز قدرت بسیج‌گری و سازمان‌دهی را دارد.»

او همچنین ادامه داد: «یکی از کلان‌روندها، انفجار خشم فروخته جامعه از تبعیض، نابرابری و بی‌عدالتی است. جامعه سیاست‌صبر و انتظار را در پیش گرفته است. انواع و اقسام کلان‌روندها، تبعیض ساختاری گسترده و فراگیری رقم زده، وجود دولت‌های پنهان و غیرمسئول هم این روندها را تسریع کرده است. به این وضعیت باید نداشتن نظام دادرسی عادلانه را هم اضافه کرد.»

کند، به سمت آینده حرکت کرد؟ در ادامه با خطاب قرار دادن سایر سخنران‌ها تاکید کرد: چه کلان‌روندهایی می‌تواند جامعه را به سمت شکستندگی سوق دهد؟ چه پیش‌ران‌هایی می‌تواند آینده پایدار جامعه و دولت را تامین کند؟

او در ابتدای این نشست، جزئیات شاخص رفاه لگاتوم مربوط به سال ۲۰۲۳ که در سال ۲۰۲۴ منتشر شده را توضیح داد. شاخص رفاه لگاتوم، رتبه‌بندی سالانه مؤسسه پژوهشی لگاتوم است که درباره سطح رفاه در ۱۴۲ کشور، منتشر می‌شود.

«در شاخص سرمایه اجتماعی، ایران از میان ۱۲۶ کشور، رتبه ۱۲۲ را دارد. آنطور که در این گزارش آمده، همبستگی اجتماعی، اعتماد به نهادها، مشارکت و... جزء پایداری یک جامعه یا کشور تلقی می‌شود. در کنار آن شاخص ایمنی و امنیت قرار دارد که از میان بیش از ۱۶۰ کشور، رتبه ایران ۱۳۰ است. در شاخص کیفیت اقتصادی، رتبه ۱۳۸ را داریم و در کیفیت حکمروایی، رتبه ۱۴۶ را به دست آورده‌ایم. در حوزه آزادی‌های شخصی هم وضعیت نگران‌کننده‌ای داریم. در شاخص نیکبختی اجتماعی و شادمانی ملت‌ها، رتبه ایران ۱۰۱ است و کشورهایی که به نظر می‌رسد باید رتبه پایین‌تری از ایران داشته باشند، بالاتر از کشور قرار گرفته‌اند.»

فرانستخواه در ادامه به گزارش ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ اشاره کرد. به گفته او، در بررسی ۱۳۷ کشور، یک شاخص کارایی حکومت وجود دارد که رتبه ایران ۱۱۴ است. در شاخص شکستندگی دولت هم که نشان‌دهنده وضعیت آسیب‌پذیری و شکستندگی است، ۱۷۹ کشور بررسی شده‌اند. در این شاخص کشورها به چند دسته تقسیم شده‌اند، کشورهایی که وضعیت پایداری دارند، کشورهایی که در ثبات قرار دارند؛ یعنی وضعیت مطلوبی است. در هیچ کدام از این بخش‌ها ایران دیده نمی‌شود که وضعیت نگران‌کننده‌ای را حکایت می‌کند. در ادامه هم مشخص شده که پایداری سیاسی در کشور بسیار پایین است.

فرانستخواه در ادامه با خطاب قرار دادن مقصودی، این سوال را مطرح کرد که باتوجه به این شاخص‌ها گویا کشور به سمت آینده‌ای که آمادگی زیستن در آن را ندارد، رتبه می‌شود. در این وضعیت ما چه نقاط ضعف و قوتی داریم که می‌توانیم آنها را کنترل کنیم؟

سیاست‌صبر و انتظار جامعه

مجتبی مقصودی، به‌عنوان دومین سخنران، میکروفن را جابه‌جا کرد. او چند پرسش را مطرح کرد: اینکه چرا برخی کشورها با وجود شکستندگی، همچنان ادامه پیدا

نگاه اندیشمندان

زهرا جعفرزاده

خبرنگار گروه جامعه

«چطور می‌توان در شرایط پرمخاطره منطقه‌ای و بین‌المللی، پایداری دولت و ملت را تامین کرد؟ چه کلان‌روندهایی می‌تواند جامعه را به سمت شکستندگی سوق دهد؟ چه پیش‌ران‌هایی می‌تواند ثبات را تامین کند؟ چرا برخی کشورها با وجود شکستندگی، همچنان ادامه پیدا می‌کنند یا برعکس کشورهایی که انتظارش وجود ندارد، زودتر به شکستندگی و فروپاشی می‌رسند؟» اینها پرسش‌های مطرح شده در نشست «آینده، دولت و جامعه در ایران؛ شکستندگی یا پایداری» به‌عنوان هشتمین نشست مؤسسه رحمان بود. دولت بی‌ملت و ملت بی‌دولت، جمهوری دوم یا همان فضای مجازی، تضاد در جامعه، شکستندگی دولت‌ها، جنبش‌های انتخالیاتی، فضا سازی و لشکرکشی سایبری و نمایش کارآمدی، موضوع این نشست بود.

پیش از این نشست‌هایی با عنوان‌های، آینده حیات اجتماعی زنان، آینده پژوهی قومیت، آینده‌اندیشی درباره مهاجرت نخبگان ایران، احتمالات پیش‌روی دانشگاه در آینده، احتمالات آتی زندگی اجتماعی ایران با تاکید بر مشکلات محیط‌زیستی، آینده محیط اجتماعی ایران در مواجهه با فقر و نابرابری برگزار شده و حالا مقصود فرانستخواه، استاد برنامه‌ریزی توسعه و آموزش عالی در مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، مجتبی مقصودی، بنیانگذار انجمن علمی مطالعات صلح ایران و دانشیار گروه سیاسی دانشگاه آزاد، محمدمهدی مجاهدی، عضو هیئت‌علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و پژوهشگر نظریه سیاسی مقایسه‌ای و عبدالامیر نبوی، عضو هیئت‌علمی گروه مطالعات فرهنگی دانشگاه تهران، درباره شکستندگی دولت و جامعه در ایران صحبت کردند.

قرار در وضعیت شکننده

مقصود فرانستخواه، به‌عنوان دبیر این پتل، نسبت به آینده کشور اعلام نگرانی کرد و این نگرانی را به شواهدی که در زمینه‌های مختلف وجود دارد، مرتبط دانست. او این پرسش را مطرح کرد که با شرایط پرمخاطره منطقه‌ای و بین‌المللی کشور، چطور می‌توان در وضعیت مطلوبی که پایداری دولت و ملت را تامین

